

Т. Вилегжаніна, генеральний директор
Національної парламентської
бібліотеки України,
заслужений працівник культури України

«СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ...»

(до 200-річчя від дня народження Т. Шевченка)

*Свою Україну любить,
Любить її... Во время люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа молить.*

У 2014 р., попри економічну і політичну нестабільність, українське суспільство святкує 200-річний ювілей Тараса Шевченка – великого сина українського народу. Ідеї демократизму, народного самоврядування, соціальної та національної справедливості, правди і свободи, що наполегливо прищеплював Кобзар, знайшли свій відгук у народній свідомості. Вся його велика спадщина – поезія, проза, малярське мистецтво – пронизана любов'ю до України, до людини.

І хоч кожне слово у творчості митця – про Україну, Т. Шевченко належить не лише нашій країні, а й усьому людству, адже його поезія могутніми і чистими струменями влилася в неосяжний океан світової культури.

На 37-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО в Парижі було затверджено пропозицію України щодо включення 200-річчя від дня народження поета Тараса Шевченка до Календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО у 2014 р. Указом Президента України 2014 рік оголошено Роком Тараса Шевченка в Україні.

Всенародна любов і пошана до Великого Кобзаря втілюється в різноманітних, у т. ч. мистецьких, заходах, що відбуваються в країні.

Національна радіокомпанія України оголосила музичний конкурс «**Нова пісенна Шевченкіана**» з метою надання нового звучання поезії Кобзаря – написання музичних композицій на його вірші. З-поміж десятків творів було відібрано 20 кращих пісень, які від початку 2014 р. звучать у програмах Першого каналу і каналу «Промінь».

«Радіо Київ» до ювілейної дати започаткувало проект «**Відомий і «невідомий» Шевченко**». На сторінці з однойменною назвою в соцмережі Facebook українці щодня дізнаються про один цікавий факт із життя Кобзаря. Крім того, кожен тиждень присвячений певній тематиці й відкриває таємниці творчості письменника. Також в ефірі «Радіо Київ» стартував проект «**200 віршів до 200-річчя Шевченка**», які декламують кияни та гості столиці, а двічі на годину музичне оформлення радіохвилі прикрашають поетичні рядки Шевченка. Ювілейний проект також підтримують люди не лише з різних куточків України, ближнього зарубіжжя, а й з української діаспори Нідерландів, Словенії, Андорри, Італії, Бразилії, Великої Британії, США та Канади.

До 200-річчя від дня народження Кобзаря фахівці Українського державного архіву та музеїв, в яких

зберігається спадщина митця, презентуватимуть громадськості документи, пов'язані із життям та творчістю Т. Шевченка. Крім того, на інтернет-порталі Укрдержархіву оприлюднено електронний ресурс «**Шевченкіана аудіовізуальна**», а також створено архівну колекцію веб-сторінок «**Слово про Кобзаря**».

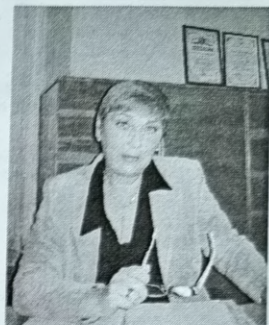
Відзначаючи велику кількість вартих уваги ювілейних виставок, хочу звернути увагу на одну з них. «**Образ Шевченка у філателії та філокартії**» – назва експозиції, що демонструється в стінах Волинського краєзнавчого музею. На ній представлено колекцію марок, ілюстрацій, бібліотечних екслібрисів, значків та медалей із зображенням Кобзаря, зібрану відомим волинським культурно-освітнім та громадським діячем М. Куделею. Розміщено її поруч із 176 виданнями Шевченкового «Кобзаря», що побачили світ у різний час і в різних місцях.

Вітчизняний кінематограф також не стоїть осторонь від святкування ювілею Кобзаря. Знаменній даті присвячено документальну стрічку «**Тарас Шевченко. Ідентифікація**» відомого українського режисера С. Проскурні. Фільм покликаний показати, як сприймають образ Кобзаря українці. Зйомки проходили в Карпатах, степах Бессарабії, на Донбасі, в Чорнобильській зоні, у Нью-Йорку, в Австрії.

Про велике значення Кобзаря в житті наших співвітчизників свідчить той факт, що в українській версії міжнародної інтернет-енциклопедії «Вікіпедія» користувачів найбільш цікавить інформація про Тараса Шевченка: найвідвідуванішою, за статистичними даними компанії «Вікіпедія Україна», в 2013 р. стала сторінка про Великого українця (понад 583 тис. переглядів).

Завдяки новітнім інформаційним технологіям кожний користувач Мережі може долучитися до електронних ресурсів, що розкривають постать Т. Шевченка. Посилання на деякі з них можна знайти на шпальтах цього номера журналу (див. с. 15–16). Проте вважаємо, що на часі виявити, проаналізувати, систематизувати всі електронні ресурси з метою полегшення користування ними.

Перші кроки в цьому напрямі вже зроблено. Наприклад, Луганська ОУНБ ім. О. М. Горького минулого року запропонувала своїм користувачам список ресурсів в Інтернеті «**Шевченко – он-лайн**».

Не можна не згадати і про електронну бібліотеку «**Культура України**» (elib.nplu.org), що містить окрему колекцію «**Тарас Шевченко**». Національна парламентська бібліотека України (НПБУ), генеруючи цей проект, намагається залучити до його реалізації якомога більше партнерів як в Україні, так і за її межами (див. статтю С. Бакан «Електронна колекція "Тарас Шевченко"»).

В Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України в грудні 2013 р. представлено інтернет-портал «**Погляд крізь час**». За словами керівника проекту, президента Малої академії наук України С. Довгого, невдовзі будь-який користувач Мережі на одному сайті зможе знайти все (чи принаймні майже все) про Кобзаря в сучасній мультимедійній формі.

У фондах бібліотек України зберігається багато творів Т. Шевченка різних років видання, мовами різних народів світу, книжок, наукових розвідок та публіцистичних і популярних статей про Кобзаря. За словами академіка НАН України, Героя України І. Дзюби, «обсяг Шевченкіани можна порівняти хіба що з обсягом літератури про найбільших світових поетів і митців». Але, на його думку, треба мати потребу і вміти читати Шевченка.

У цьому користувачам бібліотек допомагають бібліотечні фахівці, оскільки саме вони сприяють популяризації творів Т. Шевченка, документів про життя митця, його час, оточення та ін. Узагальнення досвіду цієї роботи, що є в кожній книгозбірні, відбувається під час семінарів, тренінгів, лекційних занять тощо, де бібліотекарі підвищують свою кваліфікацію.

Цікавим прикладом може слугувати конкурс «**Бібліотечна Шевченкіана**», що проводився в бібліотеках Івано-Франківської області впродовж березня–серпня 2013 р. Переможців визначали у чотирьох номінаціях.

У першій – «*Інноваційний пошук і професіоналізм бібліотечного фахівця у популяризації життя і творчості Великого Кобзаря*» – перемогла Н. Шишак, завідувач сектору краєзнавства та національного відродження краю Рожнятівської ЦРБ із проектом «**За мудрістю звертаймося до нього: погляд на творчість Тараса Шевченка крізь призму сучасності**».

Найвищу оцінку в другій номінації – «*Розкриття творчих здібностей читацької аудиторії*» – дістав проект «**Тарас Шевченко – України син**», автором якого є завідувач бібліотеки-філії с. Саджавка Надвірнянської ЦБС Г. Федорчук.

У третій номінації – «*Використання сучасних технологій у розкритті спадщини Т. Г. Шевченка*» – було відзначено Н. Олійник, завідувача бібліотеки-філії с. Шевченкове Долинської ЦБС, яка представила проект «**Кобзар у моїй родині**».

І, нарешті, в останній номінації – «*Творча робота бібліотекаря: поезія, проза, новелістика, публіцистика, живопис, декоративно-ужиткове мистецтво тощо*» перемогла М. Перегінець, завідувач бібліотеки-філії с. Пороги Богородчанської ЦБС із проектом «**Великий Тарас завжди серед нас!**».

Місія українських бібліотек полягає в тому, щоби, володіючи друкованою спадщиною Кобзаря та документними ресурсами про нього, надавати їх споживачам за допомогою різноманітних форм і методів бібліотечного обслуговування – як традиційних, так і з використанням інформаційних технологій. Окрім цього, щороку бібліотеки проводять наукові конференції, конкурси, вікторини, літературні вечори тощо.

Різноманітність ювілейних заходів, здійснюваних вітчизняними бібліотеками, вражає. За інформацією, наданою книгозбірнями до Міністерства культури України (питання розглядалося на колегії Мінкультури в лютому цього року), з'явилися нові, креативні форми: мистецька імпреза «**За покликом долі**» – Івано-Франківська ОУНБ ім. І. Франка; Шевченківський квест «**Шукаю себе із Тарасом Шевченком**» і буктрейлер «**Шевченко у світовому просторі**» – Луганська ОУНБ ім. О. М. Горького; флешмоб «**Рівненщина читає Шевченка на майданах та вулицях міста**» – Рівненська ОУНБ; поетичний марафон «**Скарби Великого Кобзаря**» – Тернопільська міська ЦБС; виставка декоративно-прикладного мистецтва «**Художні твори, нав'язані поезією Великого Кобзаря**» – Донецька ОУНБ ім. Н. К. Крупської.

Обласні бібліотеки для дітей і юнацтва запланували проведення комплексу заходів, і це не випадково, тому що життєвий і творчий шлях Т. Шевченка вивчається учнями всіх класів загальноосвітньої школи в курсі української літератури. Серед найцікавіших – відеопроєкт «**Шевченкіана нашої родини**», в реалізації якого беруть участь Херсонська ОБД ім. Дніпрової Чайки, а також інші бібліотеки для дітей та шкільні книгозбірні області.

Міжнародний проект – літературну асамблею «**Т. Г. Шевченко та М. Ю. Лермонтов: титани слова і честі**», присвячену 200-річчю від дня народження двох геніїв, здійснюватимуть Харківська ОБД (Україна), Белгородська і Оренбурзька ОДБ, а також Курська ОЮБ (Російська Федерація).

Київська ОБЮ у березні цього року проводить акцію буккросингу «**Покажи Україну світу через Шевченка**», а Донецька ОБЮ організовує виставку-велоекспедицію «**Від Моринців до Канева: мандруємо шевченківськими місцями**».

Форми роботи нові, безумовно, креативні, і ми сподіваємося, що колеги, котрі їх опанували, поділяться своїм досвідом, який ми із задоволенням висвітлюємо на шпальтах журналу.

Національна бібліотека України для дітей до 200-річчя Т. Шевченка вперше оголосила всеукраїнський віртуальний фотоконкурс «**map-Ukraine Шевченкіана**». Його учасники мають знайти у своєму місті, містечку, селищі місця, пов'язані з Т. Шевченком (це може бути вулиця, пам'ятник, музей, картина на виставці, книга в бібліотеці, рекламний плакат і т. ін.), сфотографуватися поруч або на тлі, так, щоб на фото було видно табличку з назвою вулиці, пам'ятник, книгу, картину тощо, і надіслати в електронному вигляді. П'ятдесят найкращих фотографій за підсумками віртуального голосування буде надруковано та

розміщено на виставці у Національній бібліотеці України для дітей.

Цикл системних заходів – т. зв. Шевченкознавчі студії (див. с. 6–10) – проводяться в НПБУ, Тернопільській ОУНБ.

Популяризація творчості Кобзаря є головним напрямом роботи Літературно-художнього музею Т. Г. Шевченка, який з 2002 р. працює в структурі Донецької ОУНБ ім. Н. К. Крупської. Тут експонуються видання «Кобзаря» (від прижиттєвих до сучасних), репродукції картин, книги з біографічними відомостями та аналізом творчості й досліджень учених-шевченкознавців, інші документи, що доповнюють один одного і створюють цілісний портрет поета та митця. Минулого року музей відвідали 63 екскурсійні групи, оскільки він є туристичним об'єктом і за ініціативою Управління культури і туризму Донецької облдержадміністрації включений до туристично-екскурсійного маршруту «Відомі українці на Донеччині. У гості до Шевченка».

У комунікаційному просторі бібліотеки представлено електронними ресурсами краєзнавчого спрямування, як, наприклад:

– «Тарас Шевченко на Придніпров'ї» (Дніпропетровська ОУНБ імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія);

– «Шевченкіана на Кіровоградщині» (Кіровоградська ОУНБ ім. Д. І. Чижевського);

– «Шевченко очима луганських художників» (Луганська ОУНБ ім. О. М. Горького);

– «Сумська Шевченкіана» (Сумська ОУНБ ім. Н. К. Крупської).

Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва на своєму сайті запропонувала ресурс «3 іменем Шевченка на вустах», який містить, зокрема: вірші Лесі Українки, присвячені пам'яті Кобзаря;

виставку мистецьких творів «Київ в житті та творчості Т. Г. Шевченка»; інформацію про презентацію факсимільного відтворення «Альбому Тараса Шевченка 1841–1843 років»; «Шевченкове слово мовами світу»; бібліографічний список літератури «Шевченківські місця в Україні та світі»; інформаційну добірку «Тарас Шевченко на сторінках періодичної преси».

Вагомий краєзнавчий електронний проект «Слобожанський уклін Кобзареві» реалізувала ХДНБ ім. В. Г. Короленка.

Віртуальні виставки до Шевченкового ювілею представлені на сайтах національних і державних бібліотек, багатьох обласних книгозбірень (Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, Запорізька ОУНБ ім. О. М. Горького, Рівненська ОУНБ, Тернопільська ОУНБ та ін.).

Шановні колеги! Обсяг нашого часопису не дає змоги представити все розмаїття діяльності бібліотек з популяризації Шевченкіани, але протягом року в кожному номері журналу, в рубриці «До 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка», ми висвітлюватимемо найцікавіші заходи з відзначення ювілею Кобзаря. Кожна публічна бібліотека – від національної до сільської – здійснює цю шляхетну роботу. Своєю професійною діяльністю, особистою повагою і любов'ю до Кобзаря бібліотекарі доносять до розуму і сердець користувачів його величезну силу духу, геніальне поетичне слово, таке важливе сьогодні. Шевченкові ідеї-гасла: «В своїй хаті своя й правда, і сила, і воля», «Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю!», «Учитесь, брати мої! Учитесь, читайте і чужому научайтесь. Свого не цурайтесь» є настановами і духовними орієнтирами в наш непростий час, і ми можемо й повинні доносити їх до кожного громадянина України.

ДО 200-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

О. Бакуменко, письменник, провідний бібліограф,
О. Погонєць, завідувач відділу
Національної парламентської
бібліотеки України

ШЕВЧЕНКОЗНАВЧІ СТУДІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ

ГОТУЮЧИСЬ до ювілею Кобзаря, Національна парламентська бібліотека України в січні 2010 р. започаткувала широкомасштабний літературно-мистецький проект під назвою «Шевченкознавчі студії», що триватиме й упродовж урочистостей 2014 р. Таку форму заходів обрано не випадково, оскільки вона передбачає ретельне вивчення життя і творчості Т. Шевченка.

У складному процесі державотворення незалежної демократичної України наше суспільство потребує духовної опори і морального авторитету – особистості, ім'я якої згуртовувало б усіх навколо національної ідеї. Таким загальнонаціональним лідером національного відродження українства є Тарас

Григорович Шевченко – геніальний поет, мислитель, видатний художник.

Ось чому сучасним українцям слід з позицій сьогодні осмислити неоціненну спадщину та запобігти Кобзаря. Адже, як зазначає один із найповажніших сучасних шевченкознавців, академік НАН України І. Дзюба, для багатьох поколінь українців, і не тільки українців, постать Шевченка настільки значуща, що створюється враження, ніби ми все про нього знаємо, все розуміємо в його творчості. Та це лише ілюзія. Т. Шевченка ми можемо збагнути настільки, наскільки усвідомлюємо себе, свій час і Україну в ньому. Але, щоб краще зрозуміти Шевченка як нашого сучасника, треба цілком зрозу-